

MATI IN GOSPODINJA

LETO 1932 - ŠTEVILKA 1.

VII 33.567 lb

Angelček

O božiču hodijo angeli po zemlji. Da smo dovolj nedolžni, bi jih videli! Nekateri svetniki — tako beremo — so angela varha kar čutili poleg sebe ali ga kar videli; imeli so bolj čiste oči, kot jih imamo mi. Seveda verujemo v angele, tudi v angele varhe, in smo Bogu hvaležni zanje. Pa ker so naše oči tako od vsega zemeljskega zasenčene in zamrežene, da, kar je nadnaravnega, ne vidijo, kot so videli nekateri izvoljenci božji, si moramo tem bolj prizadevati, da si pridobimo angele, ki jih vidimo. Mnogo je takih angelov: starši, dobri prijatelji, spovednik in še drugi.

V današnjih časih pa je zlasti še tak zvest, dober angel varuh — dober časopis.

Oče, mož, gospodar, ali si že obnovil naročnino na svojega vidnega angela varha, »Domoljuba«? Pridobi za varstvo tega angela še koga: soseda, sorodnika, prijatelja!

Mati, žena, gospodinja, ali si že naročila svojemu vidnem angelu varhu, »Bogoljuba«, da te bo varoval še v prihodnjem letu? Ta angel ti bo zvesto varoval tudi odrasle hčere in sinove. Pridobi za varstvo tega angela še koga: soseda, sorodnico, prijateljico!

Kaj pa drobiž, mali otroški drobiž, ki je kot bi se raztrgal rožni venec? Kaj ta nima nič takega vidnega angela varha? — O seveda ga ima! Angelček mu je ime. Bolj majhen je, da se ga otroci ne boje, in za svoje varstvo prosi samo pet dinarjev za vse leto. Poceni varuh! Ali ga boš odpodil? Menda ne!

Ko si, oče, naročaš krepkega angela varha, »Domoljuba«, in ko si, mati, naročaš pobožnega »Bogoljuba«, primaknita se 5 Din in naročita »Angelčka« — da bo varoval in učil vajine otroke, da bi bili zdaj, ko so še majhni, tudi sami angelčki in ko dorastejo, angeli!

Ne pozabite koristnih ptic!

Kdor se količkaj zaveda, kakšno ogromno škodo nam prizadevajo vsako leto zajedavci na našem sadnem drevju, ta bo tudi priznal važnost in neogibno potrebo, da se z vsemi sredstvi borimo z njimi. S tem rešimo v narodnem gospodarstvu vrednote, ki presegajo milijone. Ta boj je pa težaven, drag in večkrat tudi malo uspešen. Zlasti med zajedavci, ki spadajo k žuželkam, je mnogo takih, ki se znajo spretno umikati in jim z raznimi tehničnimi sredstvi ne pridemo

lahko do živega. Tu nam nudi narava sama prav spretno pomagace, ki znajo najti vsa skrivališča, ki dosežejo z lahkoto najvišje vrhove sadnega drevja in ki si lahko od blizu ogledajo najtanjšo in najskrajnejšo vejico še tako obširnega sadnega drevesa. To so naši drobni in ljubki krilati pevci, zlasti razne sinice, taščica, rdečerepka, črnoglavka, penica, palček ali kraljček, ščinkovec, žolne, detal, brglez in še več drugih.

Z obžalovanjem pa opazamo, da ti

naši najboljši podporniki v boju s sadnimi zajedavci bolj in bolj ginejo, ali pa zapuščajo naše sadovnjake. Prav zaradi tega se pa bolj in bolj množi golazen, ki ogroža sadno drevje in njega pridelek. Glavni vzrok, da je po sadovnjakih vedno manj koristnih ptic, je pa ta, ker bolj in bolj pogrešajo prirodnih prilik za obstoj, zlasti prilik za gnezdenje. S širjenjem umnega kmetijstva, zlasti pa zaradi velikega napredka v sadjarstvu so izginile razne ugodne prilike, skrivališča, kakor žive meje, grmovje, votla drevesa itd. Toda o tem ob drugi priliki.

Jako mnogo koristnih ptic pokončajo pa glad in hude zime in pa razni sovražniki, kajti tudi v tem oziru širjenje kulture pticam ni ugodno. Za sedaj je najnujnejše, da priskočimo koristnim pticam na pomoč s **krmljenjem**. S tem jih lahko mnogo rešimo pogina in si obvarujemo sadni pridelek. Toda le s pravilnim, smoteno urejenim krmljenjem dosežemo gotove uspehe. Kdor misli, da je vse storjeno, ako tu in tam brez vsakega smotra vrže pticam pest prosa ali nadrobi nekaj kruha, se zelo moti. Pravilno, torej uspešno krmi le tisti, ki daje pticam **pravo hrano, na pravem kraju in o pravem času**.

1. Naše najkoristnejše ptice so **žužkojede** — torej mesojede. Zato jim tudi pozimi najbolj ugajajo razni **mesni ostanki, tolšče in oljnata semena**, kakor konopljevo, makovo, solnčnično ali laneno seme. Zelo rade imajo razen vsakojakega mesovja tudi loj. Za silo in poleg drugega prenesejo tudi kruh, toda mora biti popolnoma suh in zdrobljen kar mogoče na tanko. Največja nesmisel je pokladati pticam kar cele skorje ali konce še mehkega, svežega kruha. Tudi bučno seme jim škoduje in torej ni za običajno ptičjo hrano. Kdor pa more namešati med krmo nekoliko zdrobljenih jedrc od orehov ali lešnikov, bo pa jako ustregel. Tudi koruzna moka med drugo hrano ni napačna. Zdravo ptičjo hrano pripravimo tako, da raztopimo loj in raztopljenemu primešamo nekoliko kakega oljnatega semena. Potem nalijemo s to meša-

nico, dokler je še tekoča, izdolbene bučice ali kaka lesena koritca, ki jih obesimo potem, ko se vsebina strdi, na primernem kraju, precej visoko od tal, kamor mačke ne morejo blizu. Taka zaloga je za dalj časa, ker je ptice pomalem izključujejo in je ne morejo raznašati.

2. Krmo treba pokladati na takem kraju in v taki napravi, da je pticam **vedno dostopna**, zlasti, da je **nikdar ne more zamenjati sneg**. To je v krmilni tehniki najvažnejše pravilo. Z običajnimi krmilnimi hišicami, ki jih vsak snežni metez zapade, pticam več škodujemo nego koristimo. Ob lepem vremenu, ko pticam ni nobene sile, so res pristopne in živalice se jih privadijo. Ko pa pritisne sila, ko začne naletavati sneg, so navadno zasnežene, hrana je pod snegom in ptice zastonj stičejo okoli njih. Ker za druge vire ne vedo, ali jih ne morejo takoj najti, morajo žalostno poginiti. Krmilnica na planem mora biti tako prirejena, da je **rob mizice, na katero davamo hrano, v isti višini s spodnjim robom njene strešice**. Le take krmilnice ne more zamenjati sneg. Ker pa so te vrste krmilnice predrage, pripravimo krmilišče pod kako primerno streho, n. pr. pod kozolcem, na hlevu itd. Toda paziti moramo, da je varno pred mačkami.

3. Ob lepem, kopnem vremenu, tudi ob najhujši zimi, pticam ni sile, ker se najdejo toliko, da se prežive. Huda jim pa prede tiste dni, ko sneži in za **dalje časa pokrije sneg vse prirodne vire za hrano**. Ako ob takih dneh pritisne še hud mraz, pogine premnogo koristnih ptic **od lakote**. Uspešno bo krmljenje le tedaj, ako bo urejeno takole: Že kmalu proti jeseni pripravimo **krmilišče**. Še preden pritisne mraz in še preden zapade sneg, začnemo polagoma pokladati — ne iz potrebe — ampak zgolj s tem namenom, da ptice privabimo in navadimo na krmilišče. Tako nadaljujemo **redno**, dokler je kopno. Takoj pa, ko zapade sneg, krmimo **obilno**. Ko se vreme zopet ustanovi, in se sneg poleže, pota utirajo in ko pade sneg tudi z drevja, krmimo zopet bolj pičlo, toda **redno brez pre-**

stanke Tako gre skozi vso zimo: Ob lepem vremenu, ko je dalj časa brez snega, bolj pičlo, vselej pa, ko sneži in dokler je vse pod snegom, pa bolj obilo. Kdor

bo tako krmil, bo imel spomladi v sadovnjaku vse živo pomagačev, ki mu bodo hvaležno in obilo vračali, kar jim je dal pozimi. H.

Hugon Turk, tržni nadzornik:

Jajca

Izmed ptičjih jajc so kokošja eno izmed najvažnejših hraniv. Izjemoma se uporabljajo tudi račja, gosja, purina in golobja jajca; kot posebna slaščica veljajo pa jajca pribe in galebcev.

Vse vrste jajc vsebujejo poleg kalcij bodeče živali tudi primerno zalogo hraniva za mladiča, in ta zaloga je tudi za človeško prehrano zelo dragocena in se kot taka vsepovsod uporablja.

Vsako sveže jajce ima v sredini rumenjak, iz katerega se napravi zalega novega bitja. Rumenjak je rumene do oranžno-rdeče barve, okroglaste oblike in od zunaj obdan z nežno kožico. Izjemoma sta tudi dva rumenjaka v enem jajcu. Na rumenjaku se pozna lisasto mesto oploditve. Okoli rumenjaka je vodenočisti gosto tekoči beljak, kot hranilna zaloga, obdan z močnejšo kožico in trdo lupino, ki je luknjičasta (probojna), da prihaja v jajce zrak s kisikom in iz njega ogljikova kislina in vodna para (»dihanje jajc«). Če se shranjujejo jajca na zraku, izpuhti vodena vsebina skozi luknjice, elastična jajčna kožica se odloči od lupine in tako se poveča neizpolnjeni prostor med jajčno lupino in beljakom, po čemer se lahko presoja starost jajc. Pri svežih je neizpolnjeni zračni prostor majhen, pri starih jajcih pa vedno večji.

Lupina jajc je pri domači perutnini večinoma enobarvna, čisto bela, rumenkasta ali rjavkasta. Jajca pribe so olivno zelenkasta ali rjava s temnimi nepravilnimi lisami; galebja so različno barvana, od čiste svetlomodre do svetlorjave barve s črnimi pikami.

Rumenjak obstoji od približno 50% vode, 14—16% raznih beljakovin, 30 do 35% tolšče, 1% mineralnih soli, nekaj malega grozdnega sladkorja i. dr. — Be-

ljak ima okoli 85% vode, 12—13% beljakovine (albumina), 0.25% tolšče, sled: grozdnega sladkorja in 0.5% mineralnih snovi. — Povprečno obstoji celo jajce iz 70—75% vode, 12—14% dušikovih spojin (vitelina), 12—13% tolšče in 1% min. delov (fosfornih spojin). Pri kuhi se beljak strdi pri 63° C in postane neprozoren. Rumenjak izgubi pri višji toploti svojo tekočo obliko, vendar radi tolšče ne postane tako trd kot beljak. Če se beljak ni preveč skuhal je skoro ves prebaven, od rumenjaka je le prav malo neprebavnega; jajca so torej zelo redilna hrana, 1 jajce je enakovredno 40 gr tolstege mesa ali 150 gr mleka.

Vrednost jajc odvisi od krme (hrane), plemena (rase), letnega časa in starosti jajca samega. Po krmi se ravna tudi barva in okus rumenjaka: pretežna rastlinska hrana (zrnja, semena) daje svetlorumene rumenjake, prosto se gibajoče živali pa ležejo, ako dobe žuželke, črvice i. dr. rdečkasti rumenjak.

Teža dobrega kokošjega jajca znaša 22—50—50—72 gr; od teh pripada 25 do 30 gr na beljak, 14—16 gr na rumenjak in ostalo na lupino; račje jajce tehtja okoli 50—80 gr, gosje 120—180 gr. Največja so spomladanska, najmanjša so pa jesenska in zimska jajca.

Dobre kokoši jajčarice ležejo pri primerni oskrbi in hrani celo leto jajca, izvzemši le mesec september.

Jajca se kaj lahko izkvarijo. Za valenje ostanejo sposobna okroglo tri tedne pri primerni shranitvi, nadaljne 3 do 4 tedne so popolnoma dobra za uživanje, potem pa se njihova porabnost hitro zmanjšuje. — Jajce se zelo lahko razkroji in postane gnilo, pri tem pa še izgublja vodo. Vse to se zgodi skozi odprtine ali luknjice jajčne lupine; tu skozi

pridejo tudi glive plesni in bakterije in če se jajca shranjujejo še v vlažnih prostorih, se kaj hitro izpridijo in postanejo »zaprtki« z raznimi smrdljivimi plini (posebno vodikov sulfid).

Ohranjevanje (konzerviranje) stremi predvsem za tem, da se luknjice lupine dobro zamaše in zadelajo. Načini ohranjanja so torej zelo mnogoštevilni.

1. Jajca devajo v apno; iz sveže ugašenega apna napravijo belež, v katerega položijo jajca in se tako ohranijo več tednov in mesecev. Je to najstarejši način, vendar dobi jajčna vsebina po daljšem času apnen okus in beljakovina se ne da vteptati za »sneg«.

2. Za ohranitev jajc se prav dobro uporablja 8—10% vodena raztoplina natrijevega vodnega ali topljivega stekla (Natronwasserglas). Jajca se morajo poprej zelo dobro očistiti. — Istotako se rabi tudi z vodo razredčeni glicerini. Vendar je vodeno steklo boljše.

3. Jajca konzervirajo tudi s tem, da jih namažejo (prevlečejo) z lepivom (limom), s smolo, želatino, vazelinom, parafinom, oljem, šelakom itd. Ta način ohrane ni posebno dolgotrajen.

4. Za krajšo dobo se ohranijo jajca s tem, da jih vložimo v čist droben pesek. Čaganje, rezanico, otrobe, pepel i. dr.

5. V novejšem času ohranjujejo jajca v napolnjenih zabojih, katere denejo enega nad drugim v hladilnice, v katerih je

0,5 do 1,5° C in ki se močno prezračujejo in imajo 80—90% zračne vlažnosti; jajca se morajo, predno pridejo v hladilnico, v posebnih prostorih ohladiti in ko jih hočemo uporabiti, se morajo v teh prostorih na lahno ogreti.

6. Precej dobro se ohranjujejo jajca s hipermangankislím kalijem in sicer za dobo do pol leta. Jajca se vložijo v vodeno raztoplino te kemijske soli za dobo ene ure, potem jih zavijemo v židani papir in jih shranimo v hladnem prostoru.

Za konzerviranje jajc prodajajo tudi najrazličnejše izdelke z raznovrstnimi imeni, navadno pa ta sredstva vsebujejo strupene snovi (salicylnó kislino, formaldehyd i. dr.), zato je treba previdnosti. — Tudi brez uporabe kemijskih sredstev se ohranjujejo jajca v zato nalašč narejenih zabojih ali aparatih iz lesa, kovine ali lepenke, katere imenujejo »skatljice za ohranjevanje jajc«.

V splošni trgovini se dobe tudi jajčne konzerve, posebno iz Bolgarije, trde in tekoče, katere pa se pri nas rabijo izjemoma v slaščičarnah, sicer pa iz zdravstvenih oziróv niso vedno zanesljive. — Tudi jajčni nadomestki (surogati) in jajčni pecivni praški so znani, toda na trgih nedovoljeni, ker so škodljivi. — Pri nas so zelo znani »piruhi ali pisanice« ob Veli kinoči. Pri teh se mora paziti, da jajca niso prestara in spridena ter, da niso pobarvana s strupenimi barvami.

Knjiga za naše gospodinje

Kuharica v kmečki, delavski in preprosti meščanski hiši. Spisala Marija Remec. Izdala in založila družba svetega Mohorja 1931.

S to knjigo, ki smo jo že vnaprej z veseljem pozdravljale, je dobilo naše ženstvo zelo primerno pomoč v kuhinji. Saj odgovarja zahtevam kmečke in delavske kuhinje v polni meri. Tudi marsikateri mestni gospodinjí bo dobra učiteljica in svetovalka pri pripravi okusnih in, kakor g. pisateljica sama pravi, tudi cenjenih jedi. Pisana je tako poljudno, tako

lahko razumljivo, da se je lahko poslužiti tudi manj spretna začetnica, ki ima le malo vežbe v kuhanju. Zlasti primerna, da, naravnost priporočljiva je »Kuharica« kot pomožna knjiga našim gospodinjskim šolam in tečajem, kjer se dekletom lahko prihrani marsikatera ura pisanja receptov.

Samo eno stvar bi še želeli: več mlečne hrane, ki naj bi bila v teh težkih razmerah steber kmečke in delavske prehrane, nadalje nekaj navodil za rav-

nanje s smetano, izdelovanje in spravljajne presnega masla. Gosp. pisateljica naj bi se v prihodnje ozirala tudi na te želje in potrebe kmečkih gospodinj.

»Kuharica« se naroča pri Mohorjevi družbi v Celju, dobi se pa tudi v Novi založbi v Ljubljani za primerno ceno 28 Din. A. R.

Razno

Drobiz

ga Veliko zaležejo orehi v gospodir sivu. Svatbe in praznikov ni brez orehovitih štrukljev, potic in kolačkov. Orehovo olje je dobra zabela jedi, izprešana jedrca so tečna krma, luščine dobro zanetivo, listje zdrava nastelj. Postelja in drugo pohištvo iz orehovega lesa ima svojo ceno in je bilo na glasu, da ne zajde mrčes vanj. Zdravi sad se prodaja lažje kakor vsak drugi, ni nevarnosti, da segnije in se pokvari po potu, ni treba ne košev, ne zabojev zanj.

ga Vzrok mehurjev na nogi so večinoma potne noge, novi čevlji, natrgane ali zdrgnjene nogavice, pa tudi preveliki čevlji. Ožuljeno in omehurjeno nogo namaži z arniko in ovij z bato. Varuj se barvanih pa tudi umazanih nogavic. Zdravje in moč nog je odvisno od snage in splošnega zdravja.

ga Za več vrst mazil je potreben vosek. Če je sam na sebi, se razloči v listke, če ga poliješ z bencinom in se raztopi. Pravi vosek diši po medu, če ga vržeš na žerjavico. Včasih so vdihavali voskov dim kot zdravilo zoper naduho in jetiko.

ga Za obešanje suknje spleti trak iz močne svile, vpleti na vsakem koncu zaponko in prišij trdno. Pod prišivom vloži malo trdnega platna, da se ovratnik ne raztrga. Z iglo sezi globoko, da se ne bo držala vešalka samo vrhnje plasti. Najbolje pa je, da visi suknja na lesenem obešalniku, ker se na traku več ali manj raztegne ovratnik. Na obešalniku pa se raje lepo uravnajo.

ga Pri vsekavanju bodi previden. Ne vsekaj se naenkrat na obe nos-

nici, ker se pretrese vsa glava in se lahko dobi vsled nerodnega vsekavanja naglušnost.

ga Kdor ima nahod, naj se ogiblje otrok, ker so ti posebno občutljivi za to bolezen. Kdor si oblije ali pomoči nos vsak dan v mrzlo vodo, ni tako občutljiv za nahod. Pri posebno hudem glavobolu ob nahodu ne zamudi poklicati zdravnika.

ga Gomilčna tinktura bi morala biti v vsaki hiši. Za prehlad, za napetost, nered v želodcu ali v črevah pomaga žlica tinkture. Dobi se v drogeriji, naredi pa se lahko doma. Pest gomilic deni v četrt litra žganja. Ko je stalo šest do osem dni, odcedi.

ga Zatečenih nog ne koplji brez zdravnikovega naročila. Izbrisi jih raje z brisačo, omočeno z žganjem.

ga Ribje meso, je rekel zdravnik dr. Mihok v Berlinu, je manj podvrženo boleznim kakor drugo. Clovek prebavi ribje meso lažje kakor svinjsko. Zdrav slanik je več vreden kakor slanina, ki jo kupiš za trikrat toliko, kolikor si dal za slanik (Nemci pravijo slaniku »kruh revežev« ali »krojačev karp«).

g Mleko in mlečni izdelki. Mleka se radi mrzlejšega vremena in zmanjšanja zelene krme vedno manj pridobiva. Cene pa ostajajo še vedno na isti stopnji, ker se še bolje izplača prodajati mleko, nego izdelovati iz njega sir ali maslo. Za večje količine mleka, dostavljenega v Ljubljano, se plačuje 2 Din liter. V nadrobni prodaji pri dostavi na dom pride cena na 2.50 do 2.85 Din liter. — Sir se v Ljubljani prodaja na drobno po 24 do 28 Din kg na trgu, v prodajalnah pa 32—40 Din kg. Trapist na debelo 18 do 19 Din, na drobno 22—24 Din kg. — Maslo-čajno je na trgu po 36 Din.

po trgovinah do 44 Din kg. Navadno kmečko maslo na trgu po 25—28 Din kg. — Posebnih sprememb v cenah ni pričakovati, izvzemši pred božičem, ko nastopi večje povpraševanje po mleku in maslu.

Zima

Meni ni zima kar nič všeč. Ah, ko bi kmalu spet vse ozelenelo!

Ej, zime torej ne maraš? Povej mi, zakaj ne?

Ako pogledam skozi okno, je zunaj vse mrtvo in pusto. Ni ga zelenega lista na drevju, ni je cvetice na vrtu, ni slišati ptičjega petja.

Verse ima svoj čas. Ali ti tudi noč ni všeč?

Noč? Zakaj bi mi ne bila! Noč mi je prav zelo všeč. Takrat ležim v postelji in spim.

Kaj ne, posebno če si utrujen od dnevnega dela in od tukanja ter skakanja?

Kajpada! Počiti se moram in zato moram spati.

Potem ti mora biti tudi zima všeč. Glej! Če spomladi vse kali in brsti, če poleti vse raste in zori, da dobimo jeseni s polja in vrta sadeže vsake vrste za prehrano, potem rabi gotovo tudi vsa narava počitka, da počasi spet zbere moči za novo leto. Zima je potem takem čas spanja za vrt, polje in gozd. In kakor se ti okrepiš po zdravem nočnem spanju, tako je tudi v naravi. Polja in travniki so pokriti s snegom prav tako, kakor na primer ti z veliko belo odejo. Zemlja se okrepi za novo delo in v drevju se nabere sok za novo popje, ki se spomladi odpre. Vse to je modri Bog tako uredil za naravo, kakor tudi ti počivaš in spiš v tihi noči, da se zjutraj zgodaj okrepečan zbudiš na novo delo.

Ali ti zima še vedno ni všeč?

Ne pozabite sedaj med prazniki obnoviti naročnino za Družbo sv. Mohorja. Prihodnje leto izda namreč med drugim »Kokošjerež«, nov zvezek »Življenja svetnikov«, vezanimivo povest »Belj menih« in lepo mladinsko knjigo. Opozarjamo Vas pa, da ne prezrete tudi knjig za doplačilo. Zlasti priporočamo že sedaj vsem »Irske«.

Franjo Neubauer:

Pri hlevčku

Pol noči je že minilo,
ščip se vzpel je na obok,
v hlevu slama je postlana,
zate, rajski Ti otrok!

Manica se nádté sklanja,
bdi ob Tebi Tvoj rednik
Tvoje rojstvo oznanuje
angelov veseli vzklik.

Cudežna žari svetloba
plašen gleda jo pastir
angel vlije mu tolažbo
sladek ga napolni mir
Pozdravljen naš Kralj!
Prišel si iz dalj,
kjer sreče bogati je v

Prinesel od tam
nesrečnim si nam
veselje nebeško in mi.

Zdaj naša radost
v božično skrivnost
pošilja hvaležnosti vrišč.
Hitimo pred hlev,
najvišji Ti vrnit obisk.

Gospod, pred Teboj
Klečimo nocoj
in prosimo zemske Te reve.
»Oj, pridi nas spet
odrešil, otet
in srečne dodéli nam dneve!«

MOLITVENA KNJIZICA ZA ŽENE IN MATERE.

Izšla je molitvena knjižica »Sv. Ana«. Pisatelj F. S. Segula, vitez božjega groba in župnik v p. je v tej lepi knjižici podal krščanskim ženam in materam poleg običajnih dnevnih in mašnih molitev, litanij in pobožnosti še poseben stanovski nauk za žene in matere. Knjižico bi morala imeti vsaka poročena žena. Tudi kot ceneno, a zlata vredno poročno darilo je knjižica kot nalašč primerna. Naročite jo lahko v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani. Cena je sledeča: platno-rdeča 28 Din, platno-zlata 32 Din, usnje-zlata 50 Din.

3: a : n : a : š : e : m : a : l : e :

Virgilij:

Novoletna

Dolge dni sem v kletki čuval
ptico novoletno;
danes sem jo v svet izpustil
s pesmico prijetno.

Sedla je na vrt in vejo:
»Spavaj, drevje, sadno!
Kadar vstaneš, preobleci
v suknjo se pomladno!

Splaval je v polje ravno:
»Spavaj, prst, dobrotna!
S polnim klasjem vstani! Poj
ptica ti popotna.«

Dvignila se je visoko
na gorô najvišjo;
v tiha srca je zapela
pesmico najtišjo:

Kakor vrt bodite zdravi,
dobri kakor polja!
Tam je zdravje, mir in sreča,
kjer je dobra volja!»

Lea Fatur:

Kako je postal kmet zdravnik

Bil je kmet, ki je grdo ravnal s svojo ženo. Reva se je jokala noč in dan. Premišljevala je, kako bi odvadila moža surovosti.

Pa se je namerilo, da sta prišla v vas dva kraljeva hlapca. Ustavila sta se pri ženi in vprašala, če ve za kakšnega zdravnika. Kraljeva hči je jedla ribe in v grlo se ji je zapičila koščica. Noben mestni zdravnik ji ne more pomagati; zato je poslal kralj posle po vsej deželi. Bog pa obvaruj, da bi umrla kraljična, ker bi umrl tudi kralj od same žalosti.

Pretepana žena si je mislila: »Počakaj, možiček! Boš tudi ti enkrat poskusil, kako boli palica!»

Pa reče hlapcem: »Prišli ste pred prava vrata. Moj mož je čudodelen zdravnik. Vendar je tako trmoglav, da noče zdraviti. Le če ga dodobra pretepete, vam bo zdravil kraljično. Pojdite do gozda. Tam orje.«

Hlapca najdeta moža in mu pove-sta, da mora ž njima pred kralja. Kmet se je branil, pa sta hlapca zlomila par palic na njegovem hrbtu. Kmet ni prenezel bolečin in se je vdal. Pridejo pred kralja in hlapca povesta kralju, kako je s tem zdravnikom. Kralj obljubi kmetu veliko plačilo, če mu ozdravi hčer.

Kmet pade na kolena in zatrjuje, da ne zna zdraviti. Kralj migne — in spet padajo udarci kakor toča po kmetovem hrbtu. Stoče in vpije in se pri tem spomni: uboga moja žena — koliko trpi! Ne bom je več pretepal. — Naenkrat zakriči: »Dovolj imam! Peljite me do kraljične!»

Ko pride kmet pred kraljično, se začne počiti in verižiti na tako prečudne načine, da posili kraljično smeh in v smehu ji zleti koščica iz grla.

Kralj ne ve, kako bi obdaroval kmeta. Naloži mu voz blaga in denarja in kmet kar sili, da se odpelje čimprej domov, saj je bil ves marogast od udarcev in komaj je še prestopal.

Kmet se poslovi od kralja. Kar vstopi minister in javi, da se je zbralo vse plemstvo in hoče, da pozdravi zdravnik-čudodelnik tudi nje. Peljejo kmeta v veliko dvorano, kjer je stala visoka gospoda in začela tožiti o svojih boleznih. Ta je imel udnico, oni silen kašelj, eden je pripovedoval o naduhi, drugi o zastrupljenju, tretji o pregretnju in tako naprej. Vsak je hotel, da ga kmet ozdravi. Če pa noče zdraviti, ga bodo pretepli hlapci tako temeljito, da bodo šle na dvojce vse njegove kosti.

V sili pride kmetu dobra misel. Naredi se učeno zamišljenega in pravi:

»Prašek od mumije je znano zdravilo, saj veste, gospoda. Kralji ga nosijo pri sebi v demantnih posodicah. S tem

praškom bi pozdravil vas vse, pa ga na žalost nimam... Ne preostane drugega, kakor da sežgem enega izmed vas in dam njegov prah drugim. Kdor je najbolj bolan, naj se oglasi.»

»Meni ni prav nič,« zatrdi tisti, ki je prvi pristokal in prišepal v dvorano. Zbežal je zdaj kakor veter. »Jaz nisem bil še nikdar bolan,« zakriči nadušljivi in zbeži za prvim. Namah se izprazni vsa dvorana: vse je zdravo in gibčno. Tudi hlapci s palicami so ušli.

Ves srečen se usede kmet na voz in odhiti domov. Žena mu namaže rane in ga vpraša: »Ali zdaj veš, kako bolijo palice?«

Virgilij:

Koledniki

Danes v dol in breg
hódimo koledniki:

Modrih Kraljev Treh
trije smo nasledniki.

Nič ne prosimo.
Nimamo ne torb ne vreč.
Dar vam nosimo
sredi treh božičnih sveč.

Prvi božji dar:
Blagoslovljenó vodó.
Pridi, gospodar,
shrambe vse pokrôpi z njo!

Drugi božji dar:
Blagoslovljenih kadil.
Srečna vsaka stvar,
ki ji ta oblak bo mil!

Tretji božji dar:
Kredo božjega mirú.
Piši, gospodar:
Bodi čast za vse Bogú!

»Marta, v omari sta bili dve jabolki,« pravi mati svoji hčerki, »in zdaj je samo še eno tam.«

»Mama, Janko in jaz sva se igrala Adama in Eva, pa sem mu jaz eno dala.«

Živali se prepirajo

Krava, konj in ovca so stali na paši skupaj in se prepirali, kdo izmed njih je človeku najbolj koristen. Krava je rekla: »Jaz mu dajem sladko mleko, okusni sir in slasino maslo.« Konj je rekel: »Jaz vlačim gospodarju težke voze, ga prevažam in v diru nosim na svojem hrbtu.« Ovca je rekla: »Jaz hodim skoraj gola, da se ima moj gospodar s čim obleči.«

Tedaj je stopil k njim pes. Po strani so ga pogledale druge živali, kakor da je čisto nepotreben pri hiši. Prišel pa je za njim gospodar, prijazno ga je poklical in pobožal. Ko so to videle druge živali, so godrnjale in konj se je opogumil in rekel: »Krivico nam delaš, gospodar. Več prijaznosti kot ta, zaslužimo mi.« Gospodar pa še ljubezniveje pogladi psa in reče: »Ko bi prišel ponoči tat, mi odpelje vas vse tri in jaz bom postal berač. Zato mi je pes izmed vas najkoristnejši.«

Kaj moraš vedeti

1. Koliko kosti ima človek? (112.)
2. Koliko kočnikov ima človek? (Po pet na vsaki strani zgor in 20.)
3. Koliko časa rabi kri, da preteče vse telo? (23 sekunde.)
4. V kolikem času se vse telo obnovi? (7 letih.)
5. Kolikokrat zadiha zdrav človek v minuti? (18 krat.)
6. Kako težki so človeški možgani? (Pri moških 1400 gr, pri ženskah 1200 gr.)
7. Kaj ublaži bolečino, če se spečeš? (Mast in olje.)
8. Kaj ublaži bolečino, če ti pade apno v oko?

(Sladkorna voda.)
(Dalje prih.)

»Očka, stara mama je pa mene nabila,« potoži mala Ivica. »Ona naj svoje otroke tepel!«